

Uz par izuzetaka, učesnici uopšteno nisu opravdavali nasilje. Jedan učesnik iz Novog Sela tvrdi da „stvari ne mogu da se poprave nasiljem“ dok je drugi iz iste grupe izjavio da čak iako zemlja pati od siromaštva i korupcije na visokom nivou, nasilje nije opravdano u toku protesta. U Prištini, jedan učesnik smatra da je glasanje alternativan način za pokretanje promene.

Drugačiju perspektivu ispoljilo je nekoliko učesnika iz Rezale, čiji je stav da je nasilje tokom protesta opravdano u izuzetnim okolnostima. Objasnili su da je stanovništvo frustrirano zbog nepostojanja napretka i da kada izađu na ulice, ispoljavaju svoj bes bacanjem kamenica na zgradu vlade. Jedan učesnik iz Prištine konstatovao je da ta frustracija može da dovede do nasilja kada određeni politički lideri iznose svoje stavove u javnim raspravama da mirni protesti nisu delotvorni i da bez nasilja promena nije moguća.

„Ne možete da nekoj osobi koja ne može da prehrani sebe ili svoju porodicu kažete da ne protestuje ili da ne bude nasilna...“

- Učesnik iz Rezale

E. Odgovori učesnika na fiktivne izjave

Četiri pisana scenarija podeljena su učesnicima u toku fokusnih grupa, a koja koja su obuhvatila sledeće fiktivne izjave: (1) visokoprofilnu političku ličnost koja se pojavljuje u javnom servisu; (2) lidera političke stranke koji se obraća velikoj masi na javnom protestu; (3) verskog propovednika koji daje izjavu u emisiji na radiju; i (4) osobu koja izražava svoja mišljenja u javnoj raspravi između lidera različite etničke pripadnosti.

Nakon što su pročitali svaki scenario, učesnici su zamoljeni da popune dva skupa pitanja kako bi ocenili to kako su se osećali zbog reči upotrebljenih u svakom od tih scenarija i kakav bi to uticaj imalo na njihove postupke. Rezultati iz odgovora učesnika na svaki od scenarija predstavljeni su u daljem tekstu.

1. Prvi scenario - politički

1. U popularnom televizijskom programu javnog servisa, u diskusiji između predstavnika glavnih političkih stranaka u zemlji, politička figura visokog profila (osoba koja daje izjavu) prica pogrdne reči protiv svog protivnika (osoba o kojoj se daje izjava):

„Ovi licemeri aktuelnog rezima pljackaju nas narod. Umesto da rade u korist gradjana, oni rade za svoje pojedinačne interese. Ovaj rezim blokira razvoj naše zemlje. Mi nećemo sedeti krštenih ruku. Mi ćemo izaci na ulice i ući u javne institucije koristeći silu. Mi ćemo doneti pravdu protiv svih onih koji nisu sa nama. Nas politički program je najbolji i samo mi možemo upravljati ovom zemljom. Mi nismo cigani da se osećamo inferiorno u odnosu na ostale. Svi ostali su neobrazovani i pokvareni. Samo mi možemo povuci ovu zemlju iz krize s'kojom se suočavamo.“

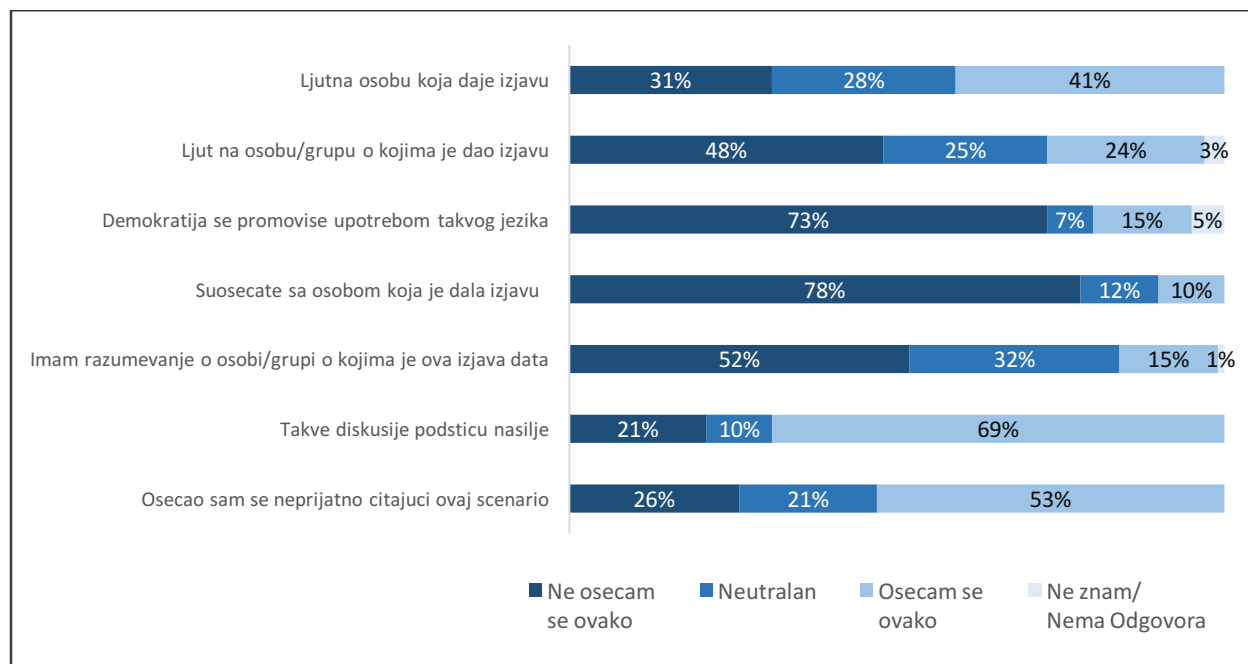
Debata se nastavlja tako sto politicari nastave surovu diskusiju jedni protiv drugih.

Više od dve trećine učesnika (69 %) smatra da takve izjave podstiču nasilna dela, a više od polovine (53 %) osetilo je nelagodnost čitajući ovaj scenario. Međutim, skoro jedna trećina (31 %) učesnika nije osetila bes

prema osobi koja je dala izjavu, u poređenju sa 41 % učesnika koji jeste. Sa druge strane, samo 15 procenata učesnika složilo se da se demokratija promovise davanjem takvih izjava (15 %), samo deset procenata je dalo podršku osobi koja je dala izjavu, a skoro jedna četvrtina (24 %) je osetila bes prema ljudima protiv kojih je data izjava (Slika 1).

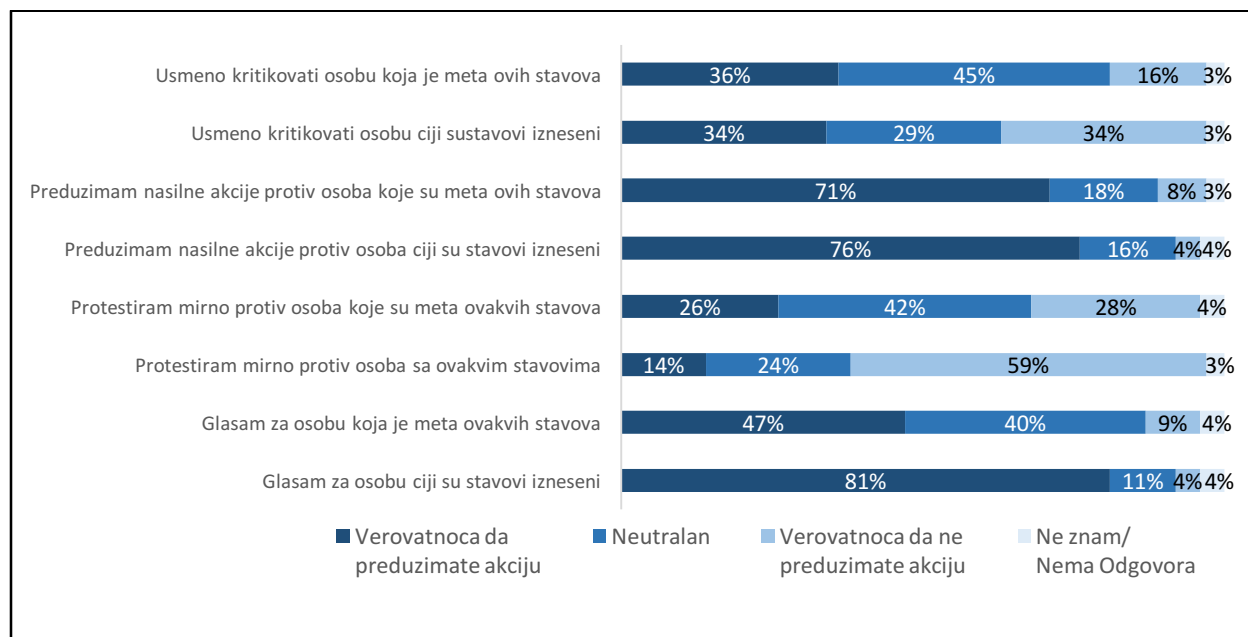
U razgovoru o prvom scenariju, jedan učesnik iz Mališeva je rekao: „Ne možete nekoga da nazivate ulizicom“ – sličan stav su podelile i dve učesnice iz Rezale. Jedna učesnica iz Mališeva smatra da je izjava sadržala elemente diskriminacije, posebno kada su pomenuti „cigani“. Student političkih nauka iz Prištine smatra da je ceo scenario sadržao govor mržnje.

Slika 1: Kako su se učesnici osetili posle čitanja prvog scenarija (72 učesnika)

Na pitanje kako bi reagovali zbog ove izjave, isti procenat učesnika bi kritikovao osobu čiji je stav prenesen kao i procenat koji ne bi (34 % za svaku reakciju). Većina učesnika (81 %) najverovatnije ne bi glasala na izborima za nekoga ko daje takve izjave (Slika 2). Jedan student ekonomije iz Rezale izjavio je: „Zavisi jer ima ljudi koji zaslužuju da se protiv njih upotrebljava govor mržnje, štaviše, sposobni su da prihvate takve reči ako ih zaslužuju.“ Samo nekoliko učesnika je reklo da bi reagovali nasilno zbog izjave, bilo protiv osobe na koju je izjavausmerena (8 %) bilo protiv osobe koja je izjavu dala (4 %). Sa druge strane, 59 procenata bi mirno protestovalo protiv nje.

Slika 2: Kako bi učesnici reagovali posle čitanja prvog scenarija (72 učesnika)

2. Drugi scenario - politički

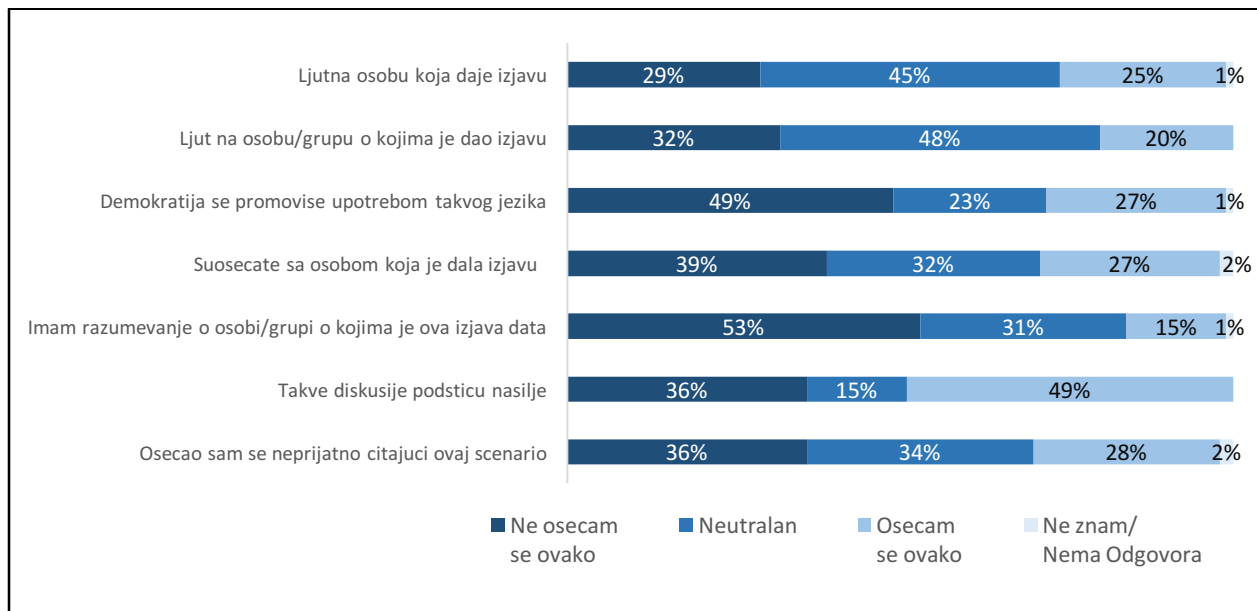
2. U javnom protestu, na kojem se okupio velik broj ljudi, koji su pozvani od strane jedne od vodećih opozicionih stranaka u zemlji, predsedavajući stranke (osoba koja daje izjavu) obraca se masi zabrinutim glasom:

Moramo biti odlucni da oborimo ovaj rezim (grupa protiv koje se daje izjava). Politicki dijalog ne donosi nikakve pozitivne rezultate. Oni su ucinili toliko zla, nama, nasem nacionalnom blagu iobicnim ljudima. Oni se ponasaju neodgovorno, proizvodeci dugotrajne stete. To je sramotno da moramo da se suocavamo sa svim ovim glupostima. Sve sto cujemo jeste prazna retorika, sa laznim obećanjima i beskrajnim lazima.

Demonstranti snazno uzvikuju ime govornika. Prisutna tenzija u masi se ublazuje tek kad govornik dodje do kraja svog govora. Masa se mirno razisla.

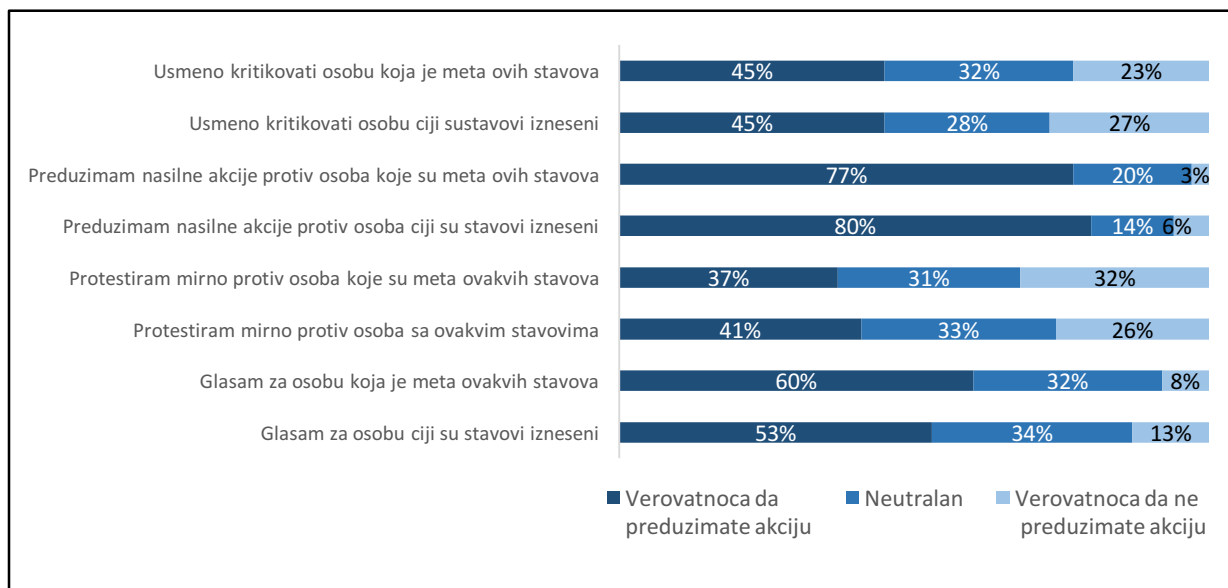
Uopšteno, učesnici bi verovatnije bili neutralni oko ovog scenarija nego oko prvog scenarija. Jedan učesnik iz Gnjilana izjavio je da su ljudi na Kosovu naviknuti na izjave kao što je izjava iznesena u drugom scenariju. Skoro trećina (27 %) učesnika smatra da se demokratija promoviše upotrebom takvih reči. Više od polovine (53 %) učesnika ne bi podržalo osobu/grupu protiv koje je izjava usmerena, dok skoro polovina ispitanika (49 %) misli da takve izjave podstiču nasilna dela (Slika 3). U Prištini i Severnoj Mitrovici, neki učesnici nisu ubeđeni da ovaj scenario sadrži govor mržnje. Jedan student političkih nauka iz Prištine izjavio je da ovaj scenario „nikoga ne napada neposredno“. Međutim, neki od učesnika iz Novog Sela predstavili su kontekstualni pogled na govor mržnje, argumentujući da ovaj scenario sadrži više govora mržnje od drugih scenarija, jer, prema njihovim navodima, manji incident na protestu može dovesti do toga da situacija izmakne kontroli.

Slika 3: Kako su se učesnici osetili posle čitanja drugog scenarija (71 učesnika)

Kao i kod prvog scenarija, nekoliko ispitanika smatra da bi bili podstaknuti na nasilje ovakvom izjavom, bilo protiv osobe na koju se izjava odnosi (3 %) bilo protiv osobe koja daje izjavu (6 %), čak iako skoro polovina smatra da takve izjave podstiču nasilna dela. Skoro trećina (32 %) ispitanika smatra da bi mirno protestovala protiv osobe na koju se izjava odnosi, a više od četvrtine (26 %) bi isto učinilo protiv osobe čiji je stav prenesen. Izjava izgleda da nije imala širokorasprostranjen pozitivan uticaj na nameru oko glasanja, gde je 13 procenata izjavilo da bi glasali za osobu koja je dala izjavu, a 8 procenata za osobu na koju se izjava odnosi. Međutim, imala je jak negativan uticaj na nameru oko glasanja. Više od polovine ispitanika (53 %) smatra da ne bi glasalo za osobu koja daje takve izjave, dok 60 procenata verovatno ne bi glasalo za osobu na koju se izjava odnosi (Slika 4).

Slika 4: Kako bi učesnici reagovali posle čitanja drugog scenarija (71 učesnika)

3. Treći scenario - verski

3. U jednoj radio stanici, poznati propovednik (osoba koja daje izjavu) je gost jednog od vodećih radio voditelja. Nakon dolaska/uključenja u emisiju jednog anonimnog sagovornika (osobe/grupe koja je meta izjave) za kojeg se primećuje da ne deli isto mišljenje kao i gost emisije, propovednik razradjuje:

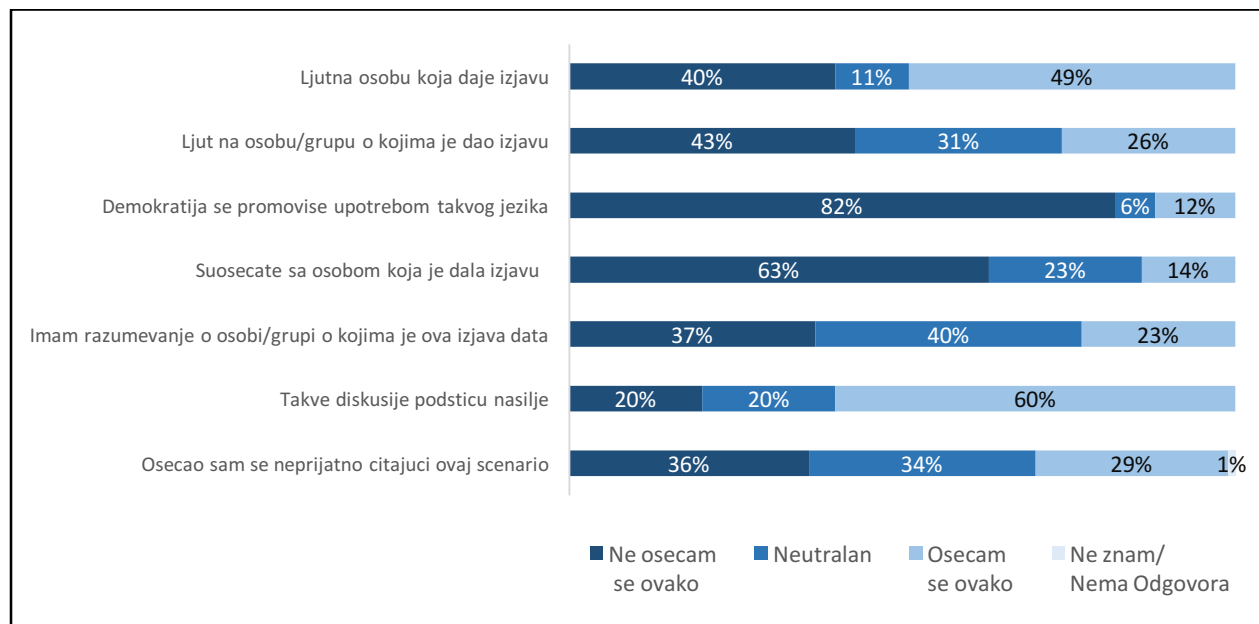
„Osoba koja ne zna strah od boga i ponasa se neodgovornone može da radi za dobrobit ovog naroda. Jer neposlušnost aludira na prodaju djavlu. Pod komandom boga, mi ćemo skupiti sve naše snage i boriti se protiv zla. Isto tako, svi koji ne prate naš put, mi smo ovde da im kažemo da oni kroče u pogresnom pravcu.“

Mnogi slusaoci koji se javljaju ponavljaju potrebu da se blokiraju pozivi koji ne podržavaju stavove propovednika i oni osudjuju ljude koji dovode u pitanje autoritet verskih vodja.

Iako više od polovine (36 %) učesnika nije osetilo nelagodnost čitajući ovu izjavu, skoro dve trećine (60 %) smatra da takve izjave podstiču nasilna dela. Skoro polovina (49 %) ispitanika osetila je bes prema osobi koja je dala ovu izjavu, a većina (82 %) smatra da se demokratija ne promoviše upotrebom takvih reči. Četrnaest procenata bi dalo podršku osobi koja je dala izjavu, dok je više od jedne četvrtine osetilo bes prema osobi na koju se izjava odnosi. Ovo je bilo slično delotvornosti u pogledu stvaranja besa prema osobama na koje se odnose političke izjave iz prvog i drugog scenarija. (Slika 5). Jedan učesnik iz Gnjlana

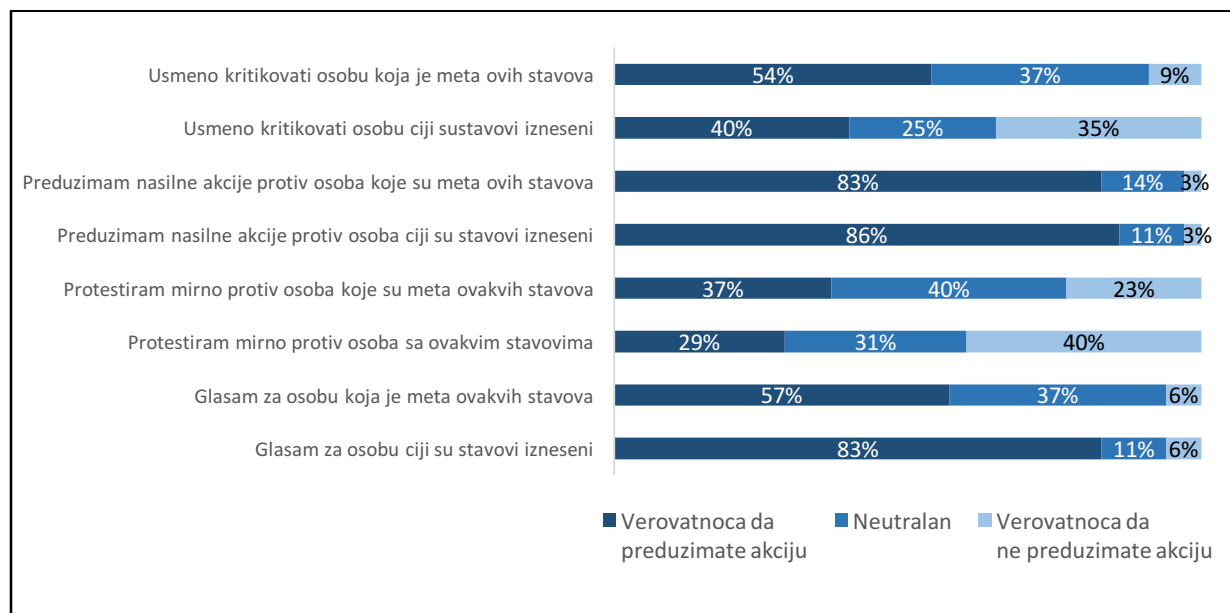
je izjavio da zavisi od toga ko čuje izjave poput ove, jer nivo uticaja koji bi ona mogla da ima zavisi od osobe do osobe.

Slika 5: Kako su se učesnici osetili posle čitanja trećeg scenarija (35 učesnika)

Nastavljaajući trend iz prva dva scenarija, nekoliko ispitanika smatra da bi bili podstaknuti na nasilje ovakvom izjavom, bilo protiv osobe na koju se izjava odnosi (3 %) bilo protiv osobe koja daje izjavu (3%), čak iako 60 procenata smatra da takve izjave podstiču nasilna dela. Više od trećine (35 %) učesnika smatra da bi verbalno kritikovali osobu čiji se stav prenosi, dok bi 40 % verovatno mirno protestovalo protiv te osobe. Kao i kod dva politička scenarija, ova izjava je imala pozitivan uticaj na namere oko glasanja samo par učesnika, ali širokorasprostranjen negativan uticaj na namere oko glasanja u vezi kako sa osobom koja je dala izjavu tako i osobom na koju se odnosi (Slika 6).

Slika 6: Kako bi učesnici reagovali posle čitanja trećeg scenarija (35 učesnika)

4. Četvrti scenario - etnička pripadnost

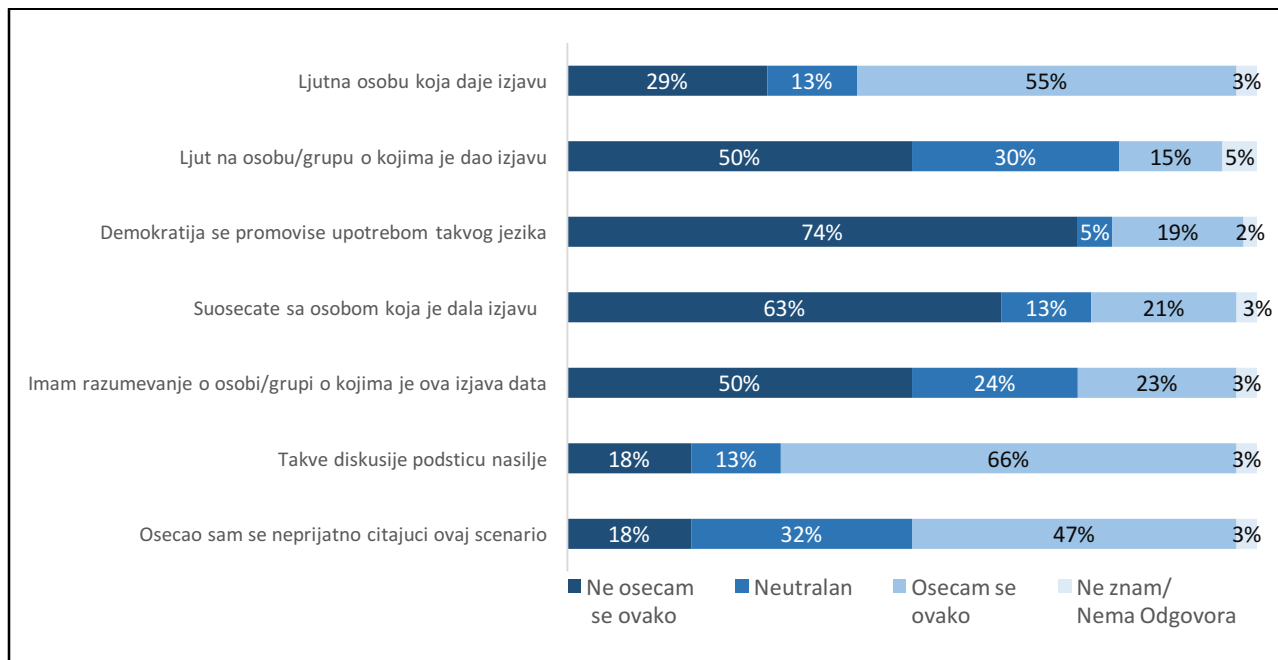
4. U jednoj zestokoj debati izmedju predstavnika glavnih politickih licnosti u zemlji, ucesce politickih lidera koji dolaze iz razlicitih etnickih grupa, jedna od osoba (osoba koja daje izjavu) u raspravi adresira drugu osobu (osoba/grupa o kojima se daje ta izjava):

„Narod koji ima nejasan nacionalni identitet ima problema da nadje pravi put u izgradnji svoje buducnosti. Nasa grupa ima nasledje nad ovom zemljom. Odlucili smo da branimo ovu zemlju, jer to je zemlja sa mnogo vrlina i zajedničkom kulturnom baštinom. Kao starosedioci ove zemlje, mi necemo ostaviti novajlije da uniste nasu kulturu. Ovi drugi [ukazajuci na osobu iz druge etnicke grupe] ne pripadaju ovom podrucju, podrucju koja nosi nase ime. Ostim toga, krv nasih predaka je cista, plemenita krv. Ako zatreba, mi cemo se boriti u ime naseg nacionalnog identiteta; svi koji nisu kao mi ne treba da budu u ovoj zemlji.“

Ucesnici debate iz etnicke manjinske grupe su izvzdani od strane gledalaca i oni su bili primorani da napuste emisiju. Oni se prepoznaju na ulici i bilo je par fizicking napada na njih koji su zabelezeni ubrzo posle.

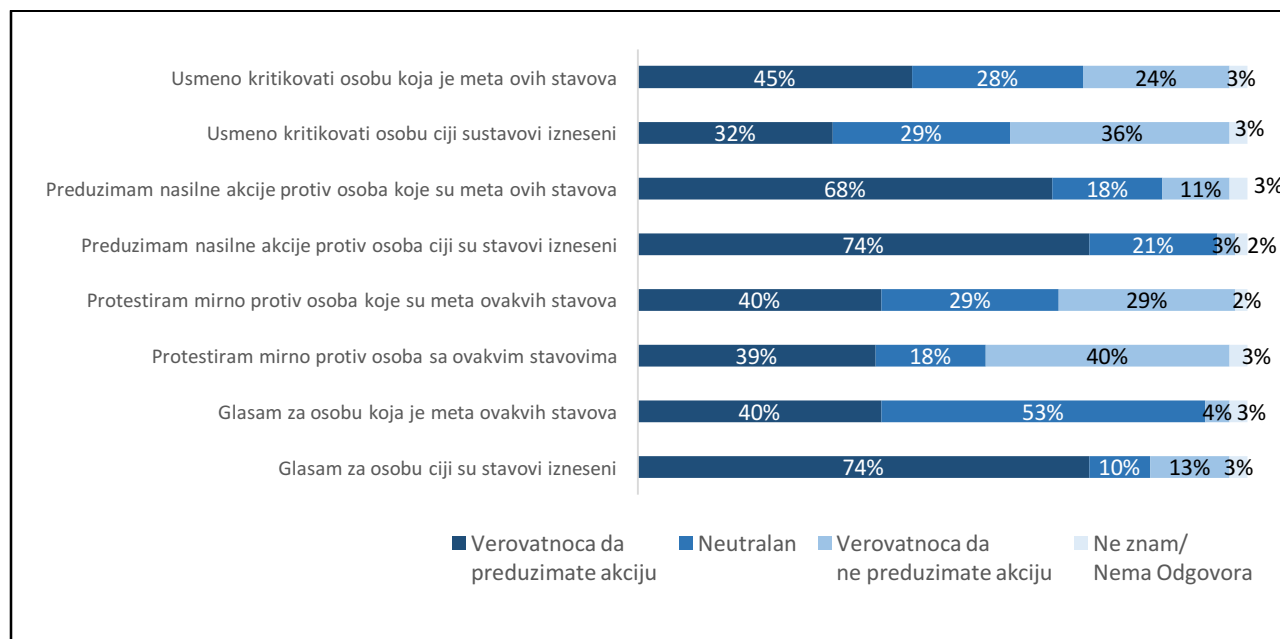
Skoro polovina (47 %) učesnika osetila je nelagodnost čitajući scenario, dok bi više od petine (23 %) podržalo osobu na koju se izjava odnosi. Iako je više od polovine (55 %) učesnika osetilo bes prema osobi koja je dala takve izjave, skoro petina (21 %) bi dala podršku osobi koja je dala izjavu. Dve trećine učesnika su se složile da takve izjave podstiču nasilna dela (Slika 7). U Prištini, skoro svi učesnici su se složili da ovaj scenario koji je zasnovan na stavovima o etničkoj pripadnosti više odražava govor mržnje nego drugi politički i verski scenariji govora - jedan učesnik je dodato da je „ovo tipična izjava sa govorom mržnje“. Slično tome, jedan učesnik iz Severne Mitrovice izjavio je da je od svih scenarija „ovaj najgori... jer je neposredno usmeren protiv nekoga i predstavlja govor bez obrazlaganja ikakvih činjenica.“

Slika 7: Kako su se učesnici osetili posle čitanja četvrtog scenarija (38 učesnika)

Ova izjava u vezi sa etničkom pripadnošću izgleda da je imala najveći uticaj na učesnike u vezi sa vršenjem nasilja protiv onoga na koga se izjava odnosi: 11 procenata bi to verovatno učinilo, u poređenju sa 3 procenata kod svakog od scenarija, drugog (politički) i trećeg (verski), i 8 procenata kod prvog scenarija (politički). Trinaest procenata bi verovatno glasalo za osobu koja je dala izjavu, što je jednako procentu onih iz prvog scenarija i više nego kod drugog i trećeg scenarija (oba 3 %). Izjava verovatno ne bi imala uticaj na nameru oko glasanja u vezi sa osobom na koju se izjava odnosi. Značajan procenat (40 %) učesnika smatra da bi mirno protestovali protiv osobe čiji je stav prenesen (Slika 8).

Slika 8: Kako bi učesnici reagovali posle čitanja četvrtog scenarija (38 učesnika)

F. Zaključci

Na osnovu nalaza predstavljenih u ovom izveštaju moguće je izvući nekoliko opštih zaključaka, uz konstataciju da su nalazi zasnovani na malom broju fokusnih grupa sastavljenih od mladih, a što ukazuje na spektar stavova mladih ali koji možda nije reprezentativan u pogledu stavova mladih na Kosovu.

- **Ne postoji jedinstveno značenje ili shvatanje govora mržnje među mladima na Kosovu:** Dok većina učesnika fokusne grupe govor mržnje poima u smislu izražavanja ili reči koje se upotrebljavaju da bi se neko uvredio, ponizio ili diskriminisao zbog drukčije nacionalne, etničke pripadnosti ili političke opredeljenosti, drugi govor mržnje povezuju sa uvredljivim rečima, pogrdnim nazivima, ljubomorom i sukobima iz prošlosti;
- **Mladi na Kosovu su uveliko izloženi govoru mržnje:** Veliki broj učesnika fokusne grupe tvrdi da je svakodnevno izložen govoru mržnje u vestima koje se emituju, televizijskim raspravama, protestima i društvenim medijima;
- **Oni koji najčešće upotrebljavaju govor mržnje su političari:** U svojim razgovorima, učesnici fokusne grupe često su ukazivali na to da po njihovim mišljenjima govor mržnje upotrebljavaju političari i uopšteno smatraju da političari govor mržnje upotrebljavaju da bi delovali superiorno u odnosu na druge i stekli političku vlast o trošku svojih političkih protivnika;
- **Oni koji upotrebljavaju govor mržnje verovatnije će ubediti mlade da ne glasaju za njih:** Učesnici fokusne grupe su izjavili da ih obično nervira i iritira kada čuju govor mržnje. Takođe, osudili su upotrebu govora mržnje. U reakciji na scenarija, kod tri od četiri scenarija, više od tri četvrtine učesnika izjavilo je da verovatno ne bi glasali za osobu koja daje izjavu, a za preostalu izjavu, to ne bi učinilo više od polovine učesnika. To ukazuje na to da na makro nivou, upotreba govora mržnje ili uvredljive reči mogu da smanje političku podršku među mladima. Međutim, kod određenih scenarija, ipak

postoji značajan broj učesnika (do 13 %) na čiju je nameru oko glasanja uticala izjava – a što bi predstavljao veliki blok birača;

- **Široko je rasprostranjena percepcija da postoji odnos između govora mržnje i nasilja:** Učesnici fokusne grupe uopšteno smatraju da govor mržnje može da utiče na mlade i osobe koje žive u lošim ekonomskim uslovima te da se upuste u nasilna dela, i ukazali su na više slučajeva kada su političke stranke podstakle mlade da to čine tokom protesta i drugih javnih skupova. To je oblast koju bi bilo korisno dodatno ispitati;
- **Postoji nesklad između iznesenih stavova mladih i konkretnih reakcija:** Iako je stav učesnika svih fokusnih grupa takav da govor mržnje nema uticaj na njih lično, to da je skoro četvrtina učesnika osetila bes prema osobama na koje su se odnosile izjave iz tri scenarija ukazuje na to da govor mržnje može imati uticaj na značajan deo mladih, čak i među onima koji ne priznaju taj uticaj. Takav nesklad između načina na koji mladi percipiraju svoju reakciju na govor mržnje i njihovih stvarnih reakcija na izjave koje bi mogle da se smatraju govorom mržnje takođe bi mogao dodatno da se ispita.

Aneks I: Kosovski zakoni u vezi sa slobodom izražavanja i govorom mržnje

<p>Ustav Republike Kosovo</p>	<p>Član 40 Sloboda Izražavanja 2. Sloboda izražavanja se može zakonom ograničiti u onim slučajevima kada je to neophodno za sprečavanje podstrekavanja i provokacije nasilja i neprijateljstva na osnovu rasne, nacionalne, etničke ili verske mržnje.</p> <p>Član 42 Sloboda Medija 2. Cenzura je zabranjena. Niko ne može zabraniti širenje informacija ili ideja preko medija, osim u onim slučajevima kada je to neophodno za sprečavanje podstrekavanja i provodkacija nasilja i neprijateljstva na osnovu rasne, nacionalne, etničke ili verske mržnje.</p> <p>Član 44 Sloboda Udruživanja 3. Organizacije ili aktivnosti koje imaju za cilj rušenje ustavnog poretka, kršenje ljudskih prava i sloboda, ili izazivanje rasne, nacionalne, etničke ili verske mržnje, se mogu zabraniti odlukom nadležnog suda.</p>
<p>Zakon o Opštim Izborima u Republici Kosova (03/L-073)</p>	<p>Član 33 Zabranjene radnje za političke subjekte Političkim subjektima, njihovim pristalicama i kandidatima su tokom predizborne kampanje zabranjene sledeće radnje: [...] l) koristi se rečima, usmenim ili pismenim putem, koje vređaju ili provociraju, ili imaju za cilj provokaciju neke druge osobe, kako bi izazvala nasilje protiv nekog lica ili vlasništva, koje pospešuje, ili koje ima za cilj pospešivanje mrženje protiv drugih, ili objavljuje ili koristi slike, simbole ili neki drugi material koji može imati takav efekat; ili: <i>[Ova povreda može biti sankcioniran od 10.000 do 30.000 evra po pravilu 01/2012 Izbori Panel za Žalbe i Predstavke [...]</i></p> <p>Član 34. Zastrășivanje i nasilje tokom procesa izbora 34.1 Primena ili pretnja primenom nasilja od strane političkih subjekata, njihovih članova, pristalica ili kandidata, je strogo zabranjeno. 34.2 Nijedan politički subjekat ili kandidat ne sme podržati, podstaći ili dozvoliti nasilje, pretnju nasiljem ili zastrašivanje, tokom procesa izbora. Svaki politički subjekat je dužan da informiše svoje članove i pristalice o potrebi za izbegavanjem takvog ponašanja. 34.3 Izborne kampanje biće organizovane tako da ugodna i mirna atmosfera vlada tokom perioda kampanje.</p>
<p>Krivicni Zakonik Republike Kosove (04/L-082)</p>	<p>Član 147 Podsticanje na nacionalnu, rasnu, versku mržnju, nemir ili netoleranciju 1. Svako lice koje javno širi mržnju, nemir ili netoleranciju između nacionalnih, verskih, etničkih ili drugih grupa koje žive na teritoriji Republike Kosovo na način koji će verovatno ugroziti javni red, kazniće se novčano ili kaznom zatvora u trajanju do pet (5) godina. [...]</p>

Aneks II: Definicije i zabrane govora mržnje, iz međunarodnih izvora

„Izraz „govor mržnje“ smatra se izrazom koji obuhvata svaki oblik izražavanja koji je širi, podstiče, promovise ili opravdava rasnu mržnju, ksenofobiju, anti-semitizam ili druge oblike mržnje na osnovu netolerancije, uključujući: netoleranciju koja se ispoljava agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminaciju i neprijateljstvo nad manjinama, migrantima i ljudima imigrantskog porekla.“

Izvor: Komitet ministara, Preporuka br. R (97) 20 (strana 107), pogledano jula 2016 na [www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec\(97\)20_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec(97)20_en.pdf)

„Govor koji ne prenosi nikakvo značenje osim izraza mržnje prema nekoj grupi, kao što je određena rasa, posebno u okolnostima u kojima bi komunikacija verovatno isprovocirala nasilje.“

Izvor: Blekov pravni rečnik (2009), 9. izdanje (strana 1.529)

„Govor mržnje je izraz koji se odnosi na ceo spektar negativne rasprave, obuhvatajući sve od mržnje ili predrasude do podsticanja na mržnju. Govor mržnje je osmišljen tako da ponizi, zastraši ili podstakne nasilje ili reakciju sa predrasudom prema osobi ili grupi ljudi zbog njihove rase, roda, starosti, etničke, nacionalne pripadnosti, veroispovesti, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, jezičke sposobnosti, moralnih ili političkih stavova, socioekonomskog staleža, zanimanja ili izgleda (kao što su visina, težina i boja kose), mentalnog kapaciteta i druge razlike-izloženosti. Iako je „govor“, on ne obuhvata samo usmenu ili pisanu komunikaciju već i svaki drugi oblik izražavanja, kao što su na primer filmovi, umetnosti, gestovi (simbolični govor).“

Izvor: Evropsko udruženje za odbranu ljudskih prava, Govor mržnje, pogledano jula 2016. god. na www.aedh.eu/plugins/fckeditor/userfiles/file/Discriminations%20et%20droits%20des%20minorités/Hate%20speech.pdf

„Zakonom će se zabraniti svako zagovaranje nacionalne, rasne ili verske mržnje koje predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje“

Izvor: Ujedinjene nacije, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, član 20. stav 2, pogledan jula 2016. god. na www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx

Određeno lice je krivo za krivično delo ako:

(a) prema drugom licu upotrebljava preteće, uvredljive ili pogrdne reči ili ponašanje, ili

(d) deli ili prikazuje drugom licu neki natpis, znak ili drugi vidljiv prikaz koji je preteći, uvredljiv ili pogrdan,

sa ciljem da to lice natera da veruje da će se protiv njega primeniti neposredno nezakonito nasilje ili protiv nekog drugog lica, ili da će izazvati neposrednu primenu nezakonitog nasilja od strane tog lica ili drugog lica, ili gde je verovatno da će takvo lice poverovati da će se nasilje upotrebiti ili da je verovatno da će takvo nasilje biti izazvano.“

Izvor: Ujedinjeno Kraljevstvo, Zakon o javnom redu iz 1986. godine, pogledano jula 2016. god. na <http://www.harassmentlaw.co.uk/law/crimes.htm>

Aneks III: Skala ocene korišćena za izjave iz fiktivnih scenarija

„Označite samo jedan broj između 1 i 5 za svako pitanje, gde 1 stoji za „Uopšte se ne osećam tako“, 3 je neutralno, a 5 stoji za „Osećam se prilično tako“.

Bes prema osobi koja daje izjavu	1	2	3	4	5
Bes prema osobi/grupi na koju se izjava odnosi	1	2	3	4	5
Demokratija se promovise upotrebom takvih reči	1	2	3	4	5
Podrška osobi koja daje izjavu	1	2	3	4	5
Podrška osobi/grupi na koju se izjava odnosi	1	2	3	4	5
Takve rasprave podstiču nasilna dela	1	2	3	4	5
Osećam nelagodnost čitajući ovaj scenario	1	2	3	4	5

„Označite samo jedan broj između 1 i 5 za svako pitanje, gde 1 stoji za „Vrlo verovatno neću preduzeti takvu meru“, 3 je neutralno, a 5 stoji za „Vrlo verovatno ću preduzeti takvu meru“.

Verbalno kritikovanje osobe na koju se odnosi stav iz izjave	1	2	3	4	5
Verbalno kritikovanje osobe čiji se stav prenosi	1	2	3	4	5
Preduzeti nasilnu meru protiv osobe na koju se izjava odnosi	1	2	3	4	5
Preduzeti nasilnu meru protiv osobe čiji se stav prenosi	1	2	3	4	5
Mirno protestovati protiv osobe/grupe na koju se izjava odnosi	1	2	3	4	5
Mirno protestovati protiv osobe čiji se stav prenosi	1	2	3	4	5
Glasati na izborima za osobu/grupu na koju se izjava odnosi	1	2	3	4	5
Glasati na izborima za osobu koja daje takve izjave	1	2	3	4	5